

A magyar *Simplicissimus* új köntösben. Spanyolországban a XVI. században a kalandorregények divatja járta. A Lazarillo da Tormes épületes históriáját egész sora követte az erősen naturalisztikus hangú elbeszéléseknek, amelyek egyes alacsony sorsból felvetődött kalandortermészetek hányattatását és viszontagságait drasztikus részletekkel megtömötten adták elő. Ezeknek a kalandorregényeknek különösen művelődéstörténeti szempontból van nagy értékük, mert sok történeti munkánál szemléletesebben tüntetik fel a korviszonyokat. Ez az irodalmi divat a harmincéves háború után átkerült Németországba, ahol a német földön végiggázoló spanyol zsoldoscsapatok a spanyol viszonyok és spanyol állapotok némi ismeretét maguk után hagyták. A kalandorregény első német terméke Grimmelshausen *Simplicissimus*a, mely kalandorregény alakjában a harmincéves háború borzalmait ábrázolja. Grimmelshausen, akinek háromszázadik születésnapját Németország most a napokban szándékoszik megünnepelni, regényével akkoriban egészen szokatlan sikert ért el. 1669-ben megjelent művének hamarosan egész sor folytatása és utánzata készült. Alig másfél évtizeddel megjelenése után látott napvilágot német nyelven a Magyar *Simplicissimus*, amelynek háttere a harmincéves háború utáni időszak, színhelye pedig Magyarország és Erdély. A regény hőse egy sziléziai származású kalandor, aki Lengyelországon át Magyarországra kerül. Első tartózkodási helye a Szepesség, ahol Késmárkon a híres matematikus és naptárkészítő Fröhlich Dávid tanítványa. Itteni tartózkodására esik a Magas Tátrába való kirándulása, amelynek a leírása Fröhlich latinnyelvű tudósítása után a magyar turisztika első irodalmi megnyilatkozása. A Magyar *Simplicissimus*nak ezt a kirándulását vette Kölcsey egy kárpáti novellájához alapul. Késmárk után Lőcsére került, ahol akkoriban nagy feltűnést keltett a lőcsei hóhér házassága a késmárki pap leányával. A Magyar *Simplicissimus* pár soros elbeszélése adta meg az ötletet Jókai Szép Mikháljához, amelyben különben a regény hőse mint szereplő személy is megjelenik. Magyarországi

tartózkodásának többi állomásai Kisszeben, Bártfa, Eperjes és Kassa. Rablók közé, majd török fogságba kerül, részt vesz a törökök elleni harcokban. Erdélybe jut. Ittiban kincset talál, de hiába próbálja azt kiemelni, végül Baresay kíséretében Konstantinápolyba megy. Ezzel le is záródik a magyar *Simplicissimus* története, amely nemcsak előadásának elevenségével követelhet méltán helyet híres német mintaképe mellett, de kultúrhisztóriai szempontból is nagy beccsel bír. Sehol sem találjuk ennyire hű képét a harmincéves háború utáni siralmas állapotoknak, amikor a háború martalócai mint rablócsapatok zsarolták a népet, amikor a törökkel való csatározások napirenden voltak, amikor magában az országban pártoskodások és belső egyenetlenségek dúltak. De azonkívül találunk benne megbecsülendő részletrajzokat a magyarországi városok életéből, a török világ szelleméből, sőt magyar ethnographiai vonatkozásokat is. Így egyes magyar szokásokról és a magyarországi viseletekről meglehetősen hű képet nyerhetett a XVII. század német olvasóközönsége, amely Magyarországról valószínűleg akkor is ennoly keveset tudott, mint manapság.

A Magyar *Simplicissimus* 1683-ban jelent meg, megtoldva Thököly Imre fejedelem életrajzával, akinek sikerei Európa-szerte nagy feltűnést keltettek. A magyar történetírók már korán figyelemessékké lettek a könyvre és így Bél Mátyás egy hosszabb eszleletét a XVIII. század elején latinul, a század végén pedig Wagner Károly *Analecta Scepusiae* c. művében német szövegezésben kiadta. 1854-ben Liposéban jelent meg egy modernizált helyesírású, magyarfaló bevezetéssel és jegyzetekkel ellátott kiadása, melyet 1905-ben egy nyelvilag is teljesen átdolgozott új szöveg követett. Az első kiadás megjelenése után 240 esztendővel (1923) a konstanzi Seeverlag most egy tipografiaiilag és helyesírásban is teljesen hű lenyomatot rendezett belőle, melynek díszes modern külseje ugyan nincs összhangban az eredeti szerény külső megjelenésével, de azért mégis hálára kötelez, mert a magyar mult egy korai külföldi emléket, amely már a könyvészeti ritkaságok közé tartozott, ismét hozzáférhetővé tette. *Weber Artúr.*